

Ansvarsregulerende utvalg

Tvistesak 2/02

Aktørenes navn er endret

**Tvistesak
mellom
Storevik bank og Bankenes Betalingsentral AS
Erstatningskrav for unnlatt dekningskontroll i BBS ved bruk av AutoGiro
Engangsfullmakt. Spørsmål om bankers belastningsadgang og
tilbakeføringsrett og -plikt**

Storevik bank har ved brev 30. april 2002 til Ansvarsregulerende utvalg forelagt en tvistesak mellom Storevik Bank og Bankenes Betalingsentral AS (BBS) med anmodning om behandling og avgjørelse av saken. I følge Hovedavtalen mellom BBS og Storevik Bank pkt 2.18 (tvisteløsning) har partene i fellesskap gitt sin tilslutning til at tvistesaken forelegges utvalget til behandling og avgjørelse.

Saken gjelder i korthet om BBS kan holdes erstatningsansvarlig for det tap Storevik Bank har lidt (NOK 136.518,-) ved overtrekk på en kundekonto som følge av unnlatt dekningskontroll i BBS ved gjennomføringen av tre debettransaksjoner i perioden 6. – 8. juni 2001. Saken reiser også spørsmål betalingsmottakers bank (Lillevik Bank) hadde tilstrekkelig rettslig grunnlag for debettransaksjonene samt om Storevik Bank hadde rett og eventuelt plikt til å tilbakeføre beløpene da banken fikk kunnskap om at det ikke var dekning for transaksjonene.

1. Sakens aktører

Parter:

Storevik bank: Klager og betalers bank

Bankenes Betalingsentral AS (BBS): Innklaget og underleverandør til Storevik Bank og Lillevik Bank Oslo

Andre aktører:

Peder Ås: Betaler og kontohaver i Storevik Bank

Kråkvik Fonds ASA: Betalingsmottaker, verdipapirforetak og kontohaver i Lillevik Bank

Lillevik Bank Oslo: Betalingsmottakers bank

2. Sakens faktum

Peder Ås hadde for det angjeldende tidsrommet avgitt en belastningsfullmakt ("Bankfullmakt/autgirofullmakt") til fordel for Kråkvik Fonds som skulle benyttes i forbindelse med betaling ved kjøp av finansielle instrumenter. I perioden 6.-8. juni 2001 la Aspeli inn ordre om kjøp av aksjer for totalt kr 475.175,- . I den forbindelse sendte Kråkvik Fonds (formelt sett Lillevik Bank) en såkalt "trekkfil" til BBS for bl.a. gjennomføring av dekningskontroll og utarbeidelse av konteringsdata. Ås' konto ble

deretter belastet med kr. 69.525 den 6. juni, kr. 137.950,- den 7. juni og kr. 267.7000,- den 8. juni. Beløpene ble overført til Kråkvik Fonds oppgjørskonto i Lillevik Bank Oslo.

Den 12. juni oppdaget Storevik Bank at det ikke hadde vært dekning på Ås' konto for de angjeldende overførslene og hans konto var således overtrukket med nærmere en halv million kroner. Storevik Bank foretok en tilbakeføring fra Kråkvik Fonds konto i Lillevik Bank Oslo, men etter protest fra Kråkvik Fonds annullerte Storevik Bank tilbakeføringen og krediterte Kråkvik Fonds konto med tilsvarende beløp. Kråkvik Fonds foretok etter dette et deknings salg av aksjene. Salget innbrakte kr. 338.657,- som ble kreditert Ås' konto 19. juni. Etter dette var overtrekket og samlet tap for Storevik Bank på kr. 136.518,-.

Det er opplyst fra begge parter side at BBS i det angjeldende tidsrommet foretok systemendringer som medførte at dekningskontrollrutinen for AutoGiro ikke fungerte, hvilket medførte at det feilaktig forelå bekreftelse fra BBS om at det var dekning på kontoen.

3. Dokumenter i saken

Fra partene har Ansvarsregulerende utvalg mottatt følgende dokumenter:

- a) Storevik Banks brev 28. juni 2002 til Ansvarsregulerende utvalg
- b) BBS' brev 28. mai 2002 til Ansvarsregulerende utvalg
- c) Tilleggsavtale 15. juni 2000 (og registreringskjema) mellom Lillevik Bank Oslo og Kråkvik Fonds om "AutoGiro Engangsfullmakt"
- d) Storevik Banks brev 30. april 2002 (klage) til Ansvarsregulerende utvalg med følgende bilag
  1. Storevik Banks brev 24. juni 2001 til BBS og EDB Fellesdata
  2. BBS' brev 14. august 2001 til Storevik Bank
  3. Storevik Banks brev 17. desember 2001 til BBS
  4. E-post fra BBS 4. januar 2002 til Storevik Bank
  5. Storevik Banks brev 17. januar 2002 til BBS
  6. Tjenesteavtale for AutoGiro mellom BBS og Storevik Bank
  7. Hovedavtale mellom BBS og Storevik Bank
  8. Regler for Bankgiro (kapittel 4 om AutoGiro)
  9. Brukerhåndbok AutoGir, pkt 1.4 om tilbakeføring
  10. Peder Ås' "bankfullmakt/autgirofullmakt" av 23. mars 2000 til Net Fonds
  11. Standard "Tilleggsavtale om AutoGiro Engangsfullmakt"

4. Partenes anførsler og krav

Storevik Bank anfører at unnlatt dekningskontroll og avvising av de angjeldende AutoGiro-transaksjonene er brudd på "Tjenesteavtale for AutoGiro" og Hovedavtalen mellom BBS og Storevik Bank. Dette forholdet må etter bankens mening innebære at BBS er erstatningsansvarlig for det direkte tap som er påført Storevik Bank som følge av overtrekket på Ås' konto.

Storevik Bank avviser BBS' påstand om at banken hadde både rett og plikt til å tilbakeføre transaksjonene overfor Kråkvik Fonds innenfor en periode på 3 måneder fra transaksjonsdato.

Storevik Bank krever at BBS erstatter bankens tap på kr. 136.518,- som følge av overtrekkene. Banken ber om at utvalget subsidiært tar stilling til bankens tilbakeføringsrett etter gjeldende regelverk på området.

BBS erkjenner feilen ved ikke å ha gjennomført avtalt rutinemessig dekningskontroll for de angjeldende AutoGiro-transaksjonene, men avviser likevel erstatningsansvar i saken.

BBS viser til at banken selv har medvirket til tapet ved å annullere den første tilbakeføringen overfor Kråkvik Fonds og ikke senere å ha benyttet seg av den avtalte tilbakeføringsretten på 3 måneder etter at banken fikk kunnskap om at det forelå en slik utvidet tilbakeføringsrett i henhold til "Tilleggsavtale om AutoGiro Engangsfullmakt" mellom Kråkvik Fonds og Lillevik Bank Oslo. BBS mener at når Lillevik Bank har avtalt en tilbakeføringsrett til fordel for Storevik Bank overfor betalingsmottaker, plikter Storevik Bank samtidig å benytte seg av retten for å redusere eventuelle skadevirkninger for betaler og BBS.

5. Ansvarsregulerende utvalgs vurderinger

Ordningen med "AutoGiro Engangsfullmakt". Aktuelle regelverk

BBS har i sin dokumentasjon for Ansvarsregulerende utvalg fremholdt at Storevik Bank hadde en 3-måneders tilbakeføringsrett med grunnlag i en avtale mellom Kråkvik Fonds og Lillevik Bank Oslo ("Tilleggsavtale om AutoGiro Engangsfullmakt"). Utvalget vil innledningsvis se nærmere på forholdet mellom AutoGiro og AutoGiro Engangsfullmakt for å kunne vurdere hvilke avtaler mellom bankene (herunder eventuelle interbankregler) som gjelder for AutoGiro Engangsfullmakt.

Rammevilkårene for betalingstjenesten AutoGiro er fastsatt av FNH og Sparebankforeningen i Regler for bankgiro kapittel 4. Etter reglens pkt 4.1 - 4.4 skal det foreligge en belastningsfullmakt fra betaler som skal registreres i BBS med underretning til betalers bank. Andre viktige kjennetegn ved AutoGiro etter disse interbankreglene er at det foreligger en avtale (fullmakt) mellom betalingsmottaker og betaler om at betalers konto gjentatte ganger skal kunne belastes etter krav fra betalingsmottaker. Betalers bank skal etter reglene gjøres kjent med at det foreligger en slik belastningsfullmakt.

Ved anvendelse av AutoGiro overfor forbrukere må bankene følge de ufravikelige lovbestemmelsene i finansavtaleloven § 26 (Avtale om belastningsfullmakt), jf lovens første ledd bokstav b) som fastslår at bestemmelsen kommer til anvendelse der det foreligger en avtale mellom kontohaver (betaler) og betalingsmottaker om at betalers konto "gjentatte ganger skal kunne belastes etter krav fra betalingsmottaker" (typisk AutoGiro). Det viste seg imidlertid under implementeringen av lovbestemmelsen (spesielt fjerde ledd om høyeste belastningsrense og det tidsrom belastningsrensen knytter seg til, samt femte ledd om forhåndsvarsling), at bestemmelsen var vanskelig å forene med kravene til AutoGiro. For å unngå de strenge lovkravene til debiteringsordninger så som AutoGiro, tok BBS og bankene i mer ordinær bruk en forenklet utgave av AutoGiro, den såkalte "AutoGiro med Engangsfullmakt".

AutoGiro Engangsfullmakt krever ikke at engangsfullmakten skal registreres i BBS (slik bankgiroreglene pkt 4.2 og 4.4 gjør), betalers bank underrettes ikke om fullmaktsforholdet (slik bankgiroreglene pkt 4.3 krever) og fullmakten skal kun gjelde for én enkelt belastning på betalers konto, dvs ikke gjentatte belastninger. Om dagens praksis skriver BBS i dokumentasjonen til Ansvarsregulerende utvalg: ”AutoGiro gjelder i dag kun i forhold mellom bedriftskunder, med *unntak av enkeltbelastninger for forbruker*. Overfor forbruker kan AutoGiro benyttes med fullmakt for enkeltbelastninger som registreres i BBS, eller uten registrering av fullmakt i BBS.”

Ansvarsregulerende utvalg kan på denne bakgrunn konstatere at varianten ”AutoGiro Engangsfullmakt” ikke er i overensstemmelse med vilkårene i Regler om bankgiro, kapittel 4 om AutoGiro. Ordningens innholdsmessige karakter gjør at den faller utenfor regelverket og de fastsatte vilkår.

Utvalget vil likevel bemerke at bruken av betegnelsen ”AutoGiro” på den forenklete ordningen er svært villedende, både i forhold til bankene og bankenes kunder. Navnet henleder oppmerksomheten på bankgiroreglene kapittel 4 om AutoGiro og kan med dette skape usikkerhet hos bankene om disse interbankreglene gjelder for ”AutoGiro Engangsfullmakt” eller ikke. Dette forholdet har etter utvalgets vurdering relevans i vurderingen nedenfor om Storevik Bank hadde rett og eventuell plikt til å benytte seg av den utvidede tilbakeføringsretten på tre måneder som var avtalt mellom Kråkvik Fonds og Lillevik Bank Oslo.

Er betalers ”bankfullmakt/autogirofullmakt” en AutoGiro Engangsfullmakt?
Betalers inngikk 28. mars 2000 en ”bankfullmakt/autogirofullmakt” til fordel for Kråkvik Fonds. Dette er en belastningsfullmakt som er ment å skulle gjelde flere enkeltstående belastninger av betalers konto som oppgjør ved kjøp av verdipapirer gjennom Kråkvik Fonds. Fullmakten har ingen beløpsgrense og den gjelder inntil den tilbakekalles.

I ”Tilleggsavtale om AutoGiro Engangsfullmakt” mellom Kråkvik Fonds og Lillevik Bank er det fastsatt nærmere vilkår for bruk av engangsfullmakt. Det følger av pkt 2 at tilleggsavtalen gjelder for bruk av skriftlig engangsfullmakt som kun skal omfatte én enkelt belastning på betalers konto. Utvalget oppfatter avtalen på dette punkt slik at belastningsfullmakten kun skal gjelde én bestemt belastning med beløpsangivelse, dvs ikke gjentatte belastninger lik den ”bankfullmakt/autogirofullmakt” som betalers ga til Kråkvik Fonds 28. mars 2000.

Utvalget legger etter dette til grunn at betalers ”bankfullmakt/autogirofullmakt” ikke var å anse som en ”AutoGiro Engangsfullmakt”.

Krav om rettslig grunnlag for belastning av konto i annen bank

Utvalget har kommet til at belastningstjenesten ”AutoGiro Engangsfullmakt” ikke er i overensstemmelse med vilkårene i Regler om bankgiro, kapittel 4 om AutoGiro. Lillevik Bank Oslo hadde således ikke i dette interbankregelverket hjemmel til å belaste betalers konto i Storevik Bank.

Spørsmålet er da på hvilket rettslig grunnlag Lillevik Bank Oslo kunne belaste betalers konto i Storevik Bank. Det følger av Alminnelig regelverk om interbanktransaksjoner ved innenlands betalingsformidling § 8 at det skal foreligge et rettslig grunnlag for å

kunne generere en interbanktransaksjon som medfører belastning av konto i annen bank. Med andre ord må belastningsadgangen enten være hjemlet i en bilateral avtale mellom Storevik Bank og Lillevik Bank eller i et interbankregelverk fastsatt av FNH og Sparebankforeningen på vegne av bankene.

Foreliggende Hovedavtale og Tjenesteavtale for AutoGiro mellom BBS og Storevik Bank regulerer bl.a. funksjonelle sider ved AutoGiro-ordningen, men gir etter utvalgets mening ikke tilstrekkelig rettsgrunnlag for Lillevik Bank til å belaste kontoer i Storevik Bank. Avtalene gjelder konkret mellom Storevik Bank og BBS som underleverandør, og kan ikke anses å gi rettigheter til Lillevik Bank som ikke er part i avtaleforholdet. Utvalget vil i denne forbindelse generelt bemerke at BBS med grunnlag i de bilaterale avtaleforhold mellom BBS og den enkelte bank (dvs Hovedavtalen og tilhørende tjenesteavtaler) ikke kan legge til rette for en multilateral ordning med belastning av kontoer i andre banker. Hovedavtalen og tjenesteavtalen mangler etter utvalgets vurdering en nødvendig og formell tillatelse fra den enkelte betalerbank om at andre banker har rett til å belaste vedkommende betalerbanks kontoer.

FNH og Sparebankforeningen inngikk i 1996 på vegne av medlemsbankene en egen "Avtale om gjensidig adgang for belastning av konti". Avtalen regulerer bankenes gjensidige adgang til å belaste konti i annen bank for nærmere angitte transaksjonstyper, herunder kjøp av finansielle instrumenter (verdipapirer). Etter dette regelverket pkt 7 skulle Storevik Bank ha blitt varslet dersom ordningen utløste flere enkeltstående belastninger. På grunnlag av sakens dokumenter har utvalget ingen informasjon som tyder på at Lillevik Bank varslet Storevik Bank om belastningene. Videre følger det av vedlegget til belastningsavtalen at beløpsgrensen for finansielle instrumenter er på kr. 100.000,-. To av de tre angjeldende belastninger på betalers konto var over denne grensen. Utvalget er klar over at denne grensen kan fravikes bilateralt mellom banker, men også på dette punkt har utvalget ingen opplysninger som indikerer avvikende bilateral regulering.

Ansvarsregulerende utvalg kan på grunnlag av dokumentene i saken ikke se at Lillevik Bank Oslo hadde tilstrekkelig rettslig grunnlag overfor Storevik Bank, verken i kraft av interbankregler eller bilateral avtale, for belastning av betalers konto for de angjeldende debettransaksjoner.

Spørsmålet om ansvar for manglende dekningskontroll

Ansvarsregulerende utvalg konstaterer at det i forbindelse med systemendringer i juni 2001 oppstod feil i BBS' dekningskontrollrutiner for AutoGiro. Dette var den direkte årsaken til at det ikke ble gjennomført dekningskontroll av de tre angjeldende AutoGiro-overføringene til Kråkvik Fonds og at betalers konto i Storevik Bank derfor gikk i overtrekk. Utvalget er innforstått med at Storevik Bank har oppfattet dekningskontrollen som en trygghet mot overtrekk og tap, men i denne saken hvor det er fremmet erstatningskrav mot BBS på grunn av manglende dekningskontroll, må utvalget ta stilling til om BBS utførte dekningskontrolltjenesten på vegne av betalers bank (Storevik Bank) eller betalingsmottakers bank (Lillevik Bank).

Svikt i dekningskontrollen er i strid "Tjenesteavtale for AutoGiro" pkt 5 som lyder: "BBS vil gjennomføre dekningskontroll (repeterende) etter bankens og

betalingsmottakers anvisning. Repeterende dekningskontroll foretas inntil 3 påfølgende bankdager. Ved manglende dekning vil betalingen bli avvist.”.

BBS har åpenbart gjort en feil som vil kunne medføre erstatningsansvar. Spørsmålet er imidlertid hvem (eller hvilken bank) BBS er ansvarlig overfor. Etter tjenesteavtalens pkt 5 utfører BBS dekningskontrollen på vegne av betalingsmottakers bank. BBS er således i denne sammenheng Lillevik Banks underleverandør (medhjelper). At betalingsmottakers bank er pålagt oppgaven med å gjennomføre dekningskontroll ved debettransaksjoner følger også av ”Avtale om gjensidig adgang til belastning av konti” pkt 5 annet avsnitt siste setning.

Utvalget er med grunnlag i tjenesteavtalens pkt 5 og ”Avtale om gjensidig adgang til belastning av konti” pkt 5 annet avsnitt kommet til at et eventuelt erstatningskrav for manglende dekningskontroll må rettes mot Lillevik Bank og ikke BBS. Lillevik Bank vil måtte svare for sin underleverandørers handlinger og rettsstridige unnlatelser, jf Alminnelig regelverk om ansvarsregulering mellom banker ved betalingsformidling § 2 fjerde ledd.

Spørsmålet om tilbakeføringsrett og – plikt

Kråkvik Fonds hadde i ”Tilleggsavtale om AutoGiro Engangsfullmakt” (datert 16.06.2000) med Lillevik Bank akseptert en utvidet tilbakeføringsrett på tre måneder for betaler og betalers bank (her Storevik Bank), jf avtalens pkt 6. Videre hadde Lillevik Bank i pkt 6 annet avsnitt akseptert å ville godta tilbakeføring (formodentlig med virkning for alle betalerbanker) uavhengig av om betalingsmottaker var betalingsdyktig (hadde dekning på konto), eller hadde innstilt virksomheten. I sistnevnte tilfelle skulle Lillevik Bank selv utbetale beløpet.

Det er fra Storevik Bank reist spørsmål om tilleggsavtalen for AutoGiro Engangsfullmakt overhodet er adekvat for de angjeldende debettransaksjonene under henvisning til at tilleggsavtalen pkt 2 legger til grunn at avtalen gjelder for engangsfullmakt for én enkelt belastning på betalers konto. Utvalget oppfatter avtalen på dette punkt slik at den skriftlige belastningsfullmakten skal gjelde én bestemt belastning, dvs ikke gjentatte eller faste belastninger som for eksempel faste betalingsoppdrag, AutoGiro eller AvtaleGiro. Uten andre holdepunkter i saksdokumentene, kan utvalget ikke utelukke at Kråkvik Fonds faktisk innhentet én belastningsfullmakt fra betaler for hver enkelt av de tre kontobelastningene i perioden 06.-08.06.2001. Om betalers belastningsfullmakt var inngått i overensstemmelse med finansavtaleloven § 26 har utvalget ikke tatt stilling til, fordi en slik vurdering ligger utenfor utvalgets mandat.

Etter ordlyden i tilleggsavtalens pkt 6 er det etter utvalgets vurdering neppe tvil om at Storevik Bank hadde rett til, både overfor Kråkvik Fonds og Lillevik Bank, å tilbakeføre beløpene. For Storevik Bank var imidlertid rettsgrunnlaget for en slik utvidet tilbakeføringsrett ukjent. BBS gjorde riktignok - før tilbakeføringsfristens utløp - Storevik Bank ved brev 14.08.2001 oppmerksom på at det forelå en slik utvidet tilbakeføringsrett, men Storevik Bank fikk ikke, selv etter anmodning, tilsendt selve avtaleteksten verken fra BBS eller Lillevik Bank. Den konkrete tilleggsavtalen mellom Lillevik Bank og Kråkvik Fonds som utgjør en del av utvalgets saksdokumenter, ble først sendt fra BBS til sekretariatet etter anmodning under saksforberedelsene.

Utvalget vil bemerke at banker på linje med andre rettssubjekter kan gis rettigheter i kraft av avtaler mellom to aktører (såkalte tredjemannsavtaler), men de kan ikke uten nærmere avtaletilslutning eller annen aktiv handling bli pålagt forpliktelser på samme måte. Videre er det slik at selv om en bank på selvstendig rettsgrunnlag har adgang til å tilbakeføre en feilaktig overføring til en annen bank, for eksempel med hjemmel interbankreglene § 10, er det neppe grunnlag for å hevde at banken i kraft av tilbakeføringsreglene har plikt til å tilbakeføre beløpet. Tilbakeføringsinstituttet gir betalers bank en fremskutt posisjon i forhold til eventuelt andre kreditorer og har til tider vært omdiskutert, og utvalget kan ikke se at betalers bank utover å ivareta egne interesser kan være forpliktet til å anvende tilbakeføringsretten, særlig ikke i de tilfeller banken ikke fullt ut er kjent med rettsgrunnlaget for tilbakeføringen. Det er i utgangspunktet ingen annen aktør enn betalers bank selv som blir skadelidende ved unnlatt tilbakeføring. De samme betraktningene må etter utvalgets syn kunne gjøres gjeldende ved oppfyllelsen av bankers bistandsplikt etter reglene i interbankreglene § 7 og de alminnelige ansvarsregler § 6.

6. Uvalgets konklusjon

Ansvarsregulerende utvalg har kommet til at Lillevik Bank som betalingsmottakers bank var forpliktet til å gjennomføre dekningskontroll av de angjeldende debettransaksjonene. I den forbindelse legger utvalget til grunn at BBS gjorde en erstatningsbetingende feil eller unnlattelse da de ikke dekningskontrollerte transaksjonene, men feilen/unnlattelsen ble gjort overfor Lillevik Bank med grunnlag i de forpliktelser BBS har påtatt seg som Lillevik Banks underleverandør eller medhjelper.

Utvalget har videre kommet til at Lillevik Bank ikke hadde tilstrekkelig rettslig grunnlag for å kunne belaste betalers konto i Storevik Bank.

Storevik Banks erstatningskrav mot BBS har med dette ikke ført frem.

Storevik Bank må eventuelt rette sitt erstatningskrav mot Lillevik Bank, som følge av manglende dekningskontroll og utilstrekkelig rettslig grunnlag i forhold til Storevik Bank for de angjeldende debettransaksjonene.

Utvalgets konklusjon er enstemmig.

----oOo----

Følgende medlemmer og varamedlemmer deltok under behandlingen: Randi Harethon, Gunner Harstad, Åse Hornsletten, Knut Kvalheim og Anders Wahl.

Følgende medlemmer deltok ikke under behandlingen: X

Oslo, 23. januar 2003

Ansvarsregulerende utvalg
Tore A. Hauglie
Sekretær

29.01.2003 tah